

Nr 221.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogat förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att de undantagsbestämmelser från lagen för Sveriges riksbank, vilka jämlikt lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gälla med avseende å tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950, skola äga tillämpning jämväl med avseende å tiden den 1 juli 1950—den 30 juni 1951.

Vidare föreslås, att riksdagen måtte medgiva att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse.

Förslag

till

lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 3 juni 1949 med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning förordnats med avseende å tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 skall äga tillämpning jämväl med avseende å tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *fortsatt tillämpning av gällande bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning m. m.* samt anför därvid följande.

I en den 9 mars 1950 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* besluta att vad i lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning stadgas skall erhålla fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951, *dels ock* medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Över nämnda skrivelse ha, efter remiss, *fullmäktige i riksgäldskontoret* avgivit utlåtande den 16 mars 1950.

Lagstiftningen rörande riksbankens sedelutgivning.

Jämlikt 9 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank (*riksbankslagen*) äger riksbanken utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa beräknad enligt 11 §, samt därutöver till ett belopp av 350 miljoner kronor. Enligt 9 § andra stycket kan riksbanken under vissa förutsättningar erhålla bemyndigande att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 350 miljoner kronor. Så snart ske kan skall dock den utelöpande sedelmängden nedbringas med ett belopp motsvarande vad som utgivits med stöd av sådant bemyndigande.

Enligt 10 § skall den del av bankens utelöpande sedlar, som överstiger

bankens metalliska kassa, motsvaras av vissa i sistnämnda paragraf angivna tillgångar, den s. k. supplementära sedeltäckningen, nämligen

- a) lätt säljbara statspapper;
- b) allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom sådana andra inhemska obligationer, som noteras å utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld, som icke enligt 11 § inräknas i metalliska kassan;
- d) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- e) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning;
- f) medel, utlånade på bestämd tid av högst tre månader eller med högst samma uppsägningstid mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer, som omförmålas under a) och b), samt, intill ett belopp av etthundra miljoner kronor, mot annan säkerhet.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall enligt 11 § första stycket räknas allt riksbankens guld inom landet samt dessutom, intill ett belopp motsvarande femton procent av hela metalliska kassan, banken tillhörigt, på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guld. I 11 § andra stycket stadgas, att metalliska kassan ej må bibehållas vid lägre belopp än 150 miljoner kronor.

I syfte att skapa den större elasticitet i penningssystemet, som förhållandena påkallade, ha de enligt riksbankslagen gällande bestämmelserna temporärt modifierats med stöd av *lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.* Denna lag gällde ursprungligen till och med den 31 mars 1940 men erhöll därefter fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 16 maj 1947 (nr 194), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 30 juni 1948. Lagen i fråga utgjorde ett led i krigsårens beredskapslagstiftning och hade karaktären av en fullmaktslag, tillämplig vid krig eller krigsfara, vari riket befann sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden.

De modifierade bestämmelser, som meddelats med stöd av 1939 års lag, inneburo följande.

Genom *kungörelsen den 31 januari 1940 (nr 54) med viss bestämmelse angående riksbankens metalliska kassa* sattes stadgandet i 11 § första stycket riksbankslagen angående metalliska kassan temporärt ur kraft. I sagda kungörelse förordnades, att såsom riksbankens metalliska kassa skulle räknas *allt* riksbanken tillhörigt guld. De i riksbankslagen givna begränsningarna för sedelutgivningsrätten, vilka sammanhänge med guldets placering, hade nämligen ansetts lägga hinder i vägen för en sådan fördelning av riksbankens guldbehållning, som ur säkerhetssynpunkter varit mest betryggande.

Vidare utfärdades bestämmelser, varigenom ökning medgavs av det belopp, varmed sedelutgivningen jämlikt 9 § första stycket riksbankslagen finge överstiga dubbla summan av metalliska kassan. Genom *kungörelsen den 14 februari 1947 (nr 31) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades sålunda nämnda belopp från 350 till 1 400 miljoner kronor. Genom *kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 251) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades beloppet till 2 500 miljoner kronor.

1939 års fullmaktslag, som upphörde att gälla med utgången av juni månad 1948, ersattes med *lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*.

I sistnämnda lag stadgades, att under tiden från och med den 1 juli 1948 till och med den 30 juni 1949 skulle, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen funnes stadgat, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse, nämligen att riksbanken finge utgiva sedlar till ett belopp av högst 3 200 miljoner kronor (1 §), att därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövades nödigt Konungen finge, om riksdagen ej vore samlad, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 miljoner kronor, att dylikt av Konungen lämnat medgivande skulle, därest detsamma icke godkändes av riksdagen inom tjugu dagar från det riksdagen åter sammanträtt, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla (2 §), samt att som riksbankens metalliska kassa skulle räknas allt riksbanken tillhörigt guldmünt och omyntat guld (3 §).

1948 års lag, som enligt vad förut anförts gällde för tiden till och med den 30 juni 1949, ersattes i sin tur med *lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning*. I denna lag stadgas att under tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 skola — i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen finnes stadgat — lända till efterrättelse vissa särskilda bestämmelser, vilka överensstämma med motsvarande bestämmelser i 1948 års lag, dock med den ändringen att maximibeloppet för riksbankens sedelutgivning i 1949 års lag fastställts till 3 500 miljoner kronor.

I sin förenämnda skrivelse den 9 mars 1950 ha *fullmäktige i riksbanken* anført, att bestämmelserna i 1949 års lag tillkommit i avvaktan på en definitiv omläggning av riksbankslagens stadganden om sedelutgivningen. Såsom fullmäktige anmält i sin skrivelse den 16 februari 1950 angående organisationen av en blivande statlig affärsbank hade fullmäktige uppdragit åt en kommitté att avgiva förslag till revision av riksbankslagen. Med hänsyn till att frågan om riksbankens blivande arbetsuppgifter ännu vore svävande hade kommittén anmält att den icke hunne slutföra sitt arbete i så god tid

att förslag till ny riksbankslag kunde föreläggas innevarande års riksdag. Däremot kunde det förutsättas att förslag skulle föreligga å sådan tid att proposition i ämnet kunde framläggas vid början av 1951 års riksdag. Vid sådant förhållande vore det erforderligt att 1949 års särskilda sedelutgivningslag erhöles fortsatt giltighet tills vidare till utgången av juni 1951.

Bankofullmäktige ha vidare uppgivit, att beloppet av utelöpande sedlar utgjorde den 31 december 1949, då den hittillsvarande maximisiffran redovisades, i runt tal 3 287 milj. kronor. Motsvarande belopp uppginge den 31 december 1948 till cirka 3 113 milj. kronor. Ökningen av sedelomloppet under år 1949 utgjorde sålunda cirka 175 milj. kronor. Den marginal för sedelutgivningsrätten, som föreläge vid utgången av år 1949, uppgick till omkring 213 milj. kronor. Det syntes kunna förutsättas att sistnämnda belopp skulle visa sig utgöra en tillräcklig reserv under den tid den särskilda sedelutgivningslagen enligt vad bankofullmäktige föreslagit skulle erhålla fortsatt giltighet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sitt utlåtande över bankofullmäktiges skrivelse anført, att riksgäldsfullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till den föreliggande framställningen.

Departementschefen. Enligt lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gälla — i stället för vad i 1934 års riksbankslag är i motsvarande hänseenden stadgat — särskilda föreskrifter i fråga om riksbankens rätt att utgiva sedlar. 1949 års lag är tidsbegränsad; giltighetstiden för densamma utgår den 30 juni 1950.

Såsom framgår av det anförda ha bankofullmäktige i avvaktan på en definitiv omläggning av riksbankslagens bestämmelser om sedelutgivningen hemställt, att 1949 års lag måtte erhålla fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951. Några ändringar av bestämmelserna i 1949 års lag ha icke föreslagits av bankofullmäktige.

I överensstämmelse med bankofullmäktiges förslag förordar jag, att vad i 1949 års lag förordnats med avseende å tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 skall äga tillämpning jämväl med avseende å tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951.

Frågan om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld.

Genom kungörelse den 3 juni 1949, nr 316, har riksbanken för tiden till och med den 30 juni 1950 medgivits befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I sin skrivelse den 9 mars 1950 ha *fullmäktige i riksbanken* anfört att det genom nyssnämnda kungörelse lämnade medgivandet borde erhålla fortsatt giltighet för en tid av ytterligare ett år.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sitt utlåtande över bankofullmäktiges skrivelse förklarat, att riksgäldsfullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till bankofullmäktiges framställning.

Departementschefen. I enlighet med bankofullmäktiges förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1949 (nr 315) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.*

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga nyssnämnda lagförslag,

dels ock medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1951 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl-Ingmar Edstrand.